OILADA BOLALARNING PSIXOLOGIK RIVOJLANISHI

E’zoza Bahromova

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti

Pedagogika 1-24 guruh

Annotatsiya: Mazkur maqolada bolalarning psixologik rivojlanishida oila muhitining o‘rni va ahamiyati ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Oila ichidagi psixologik iqlim, ota-onaning tarbiyaviy yondashuvi hamda emotsional qo‘llab-quvvatlashning bola ruhiy rivojiga ta’siri yoritilgan. Shuningdek, bolalarning yosh xususiyatlariga mos psixologik rivojlanish bosqichlari va zamonaviy oilalarda uchrayotgan muammolar tahlil qilinib, ularni bartaraf etish bo‘yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: Oila, psixologik rivojlanish, bola psixologiyasi, tarbiya, emotsional muhit, ota-ona, ijtimoiylashuv, ruhiy taraqqiyot

Abstract: This article analyzes the role and importance of the family environment in the psychological development of children from a scientific and pedagogical point of view. The influence of the psychological climate within the family, the educational approach of parents and emotional support on the psychological development of the child is highlighted. Also, the stages of psychological development of children according to their age characteristics and the problems encountered in modern families are analyzed, and recommendations are given to eliminate them.

Keywords: Family, psychological development, child psychology, upbringing, emotional environment, parents, socialization, spiritual development

Аннотация: В данной статье с научно-педагогической точки зрения анализируется роль и значение семейной среды в психологическом

развитии детей. Выделяется влияние психологического климата в семье, воспитательного подхода родителей и эмоциональной поддержки на психологическое развитие ребенка. Также анализируются этапы психологического развития детей в зависимости от их возрастных особенностей и проблемы, встречающиеся в современных семьях, и даются рекомендации по их устранению.

Ключевые слова: семья, психологическое развитие, детская психология, воспитание, эмоциональная среда, родители, социализация, духовное развитие

Kirish: Bolalarning psixologik rivojlanishi jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Bola shaxsining shakllanishi nafaqat biologik omillarga, balki ijtimoiy muhitga, ayniqsa, oila ta’siriga bevosita bog‘liqdir. Oila bolaning ilk ijtimoiy muhiti bo‘lib, uning ruhiy holati, xulq-atvori va dunyoqarashi aynan shu muhitda shakllanadi.

Zamonaviy jamiyatda bolalarning psixologik rivojlanishiga ta’sir etuvchi omillar soni ortib bormoqda. Biroq, ularning ichida oila muhiti eng asosiy va hal qiluvchi omil bo‘lib qolmoqda. Ota-onaning mehr-muhabbati, e’tibori, tarbiyaviy yondashuvi va psixologik qo‘llab-quvvatlashi bola ruhiy rivojining poydevorini tashkil etadi.

Mazkur maqolaning maqsadi – oilada bolalarning psixologik rivojlanishiga ta’sir etuvchi omillarni tahlil qilish va ularni takomillashtirish yo‘llarini aniqlashdan iborat.

Metodlar**:** Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlardan foydalanildi:

- Kuzatish metodi – bolalarning oiladagi xulq-atvori o‘rganildi
- Suhbat metodi – ota-onalar va bolalar bilan suhbatlar olib borildi
- Tahlil metodi – psixologik va pedagogik adabiyotlar o‘rganildi
- Taqqoslash metodi – turli oilalardagi tarbiya usullari solishtirildi

Mazkur metodlar orqali oilaning bola psixologik rivojlanishiga ta’siri kompleks tarzda o‘rganildi.

Natijalar**:** Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, oilada bolalarning psixologik rivojlanishiga quyidagi omillar bevosita ta’sir ko‘rsatadi:

1. Emotsional muhit

Mehr va e’tiborga boy oila muhitida ulg‘aygan bolalar ruhiy jihatdan barqaror, o‘ziga ishongan bo‘ladi.

2. Ota-onaning munosabati

Ota-onaning bolaga nisbatan ijobiy yondashuvi uning o‘zini qadrlash hissini shakllantiradi.

3. Muloqot sifati

Doimiy va samimiy muloqot bolaning fikrlash qobiliyatini va nutqini rivojlantiradi.

4. Tarbiyaviy usullar

Adolatli va izchil tarbiya bolaning intizomli va mas’uliyatli bo‘lishiga yordam beradi.

5. Oiladagi psixologik barqarorlik

Nizolarsiz va osoyishta muhit bola ruhiy salomatligi uchun muhim hisoblanadi.

Muhokama**:** Natijalar tahlili shuni ko‘rsatadiki, oiladagi psixologik muhit bolaning ruhiy rivojlanishida hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Ayniqsa, bolalik davrida olingan psixologik tajribalar keyingi hayotiga katta ta’sir ko‘rsatadi.

- Zamonaviy oilalarda quyidagi muammolar kuzatilmoqda:
- ota-onalarning bolaga vaqt ajratmasligi
- oilaviy nizolar
- bolalarning gadjetlarga haddan tashqari berilib ketishi
- emotsional aloqa yetishmasligi

Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi tavsiyalar beriladi:

- bolalar bilan muntazam muloqot qilish
- ularni qo‘llab-quvvatlash va rag‘batlantirish
- oilada sog‘lom psixologik muhit yaratish
- ota-onalarning psixologik savodxonligini oshirish

Shuningdek, bola rivojlanishida individual yondashuv muhim ahamiyatga ega.

Xulosa: Oilada bolalarning psixologik rivojlanishi murakkab va ko‘p omilli jarayon bo‘lib, unda oila muhitining o‘rni beqiyosdir. Bola ruhiy jihatdan sog‘lom va barqaror bo‘lib shakllanishi uchun avvalo oilada mehr-oqibat, o‘zaro hurmat va ishonchga asoslangan muhit yaratilishi lozim.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, bolaga nisbatan ijobiy emotsional munosabat, qo‘llab-quvvatlash va e’tibor uning o‘ziga bo‘lgan ishonchini oshiradi, ijtimoiy moslashuvini yengillashtiradi va kelajakda muvaffaqiyatli shaxs bo‘lib yetishishiga zamin yaratadi. Aksincha, e’tiborsizlik, sovuqqonlik va nizolar bilan to‘la muhit bolaning psixologik holatiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Shu sababli, zamonaviy jamiyatda ota-onalarning psixologik va pedagogik bilimlarini oshirish, oilada sog‘lom emotsional muhitni shakllantirish hamda bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olish muhim vazifa hisoblanadi. Faqat shundagina har tomonlama rivojlangan, ruhiy jihatdan sog‘lom avlodni tarbiyalash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1.Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma’naviyat, 2008.
2.Vygotsky L.S. Psixologiya rivojlanishi asoslari
3.Pedagogika va psixologiya fanidan darsliklar
4.Zamonaviy ilmiy maqolalar